

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ

IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ТЕХНІЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ПОЛІГРАФІЧНІ, МУЛЬТИМЕДІЙНІ І WEB-ТЕХНОЛОГІЇ»

International Scientific-Technical Conference»
«Print, Multimedia & Web» PMW-2019

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

ТОМ 1

ПРОБЛЕМИ ДИЗАЙН-КОНЦЕПЦІЇ СУЧАСНИХ ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

*Женченко І.В., старший викладач кафедри видавничої справи
Інституту журналістики Київського університету ім. Бориса Грінченка,
Член Національної спілки художників України,
Голова Правління Київської спілки художників книги, м. Київ, Україна*

Вступ

Українські педагоги, психологи, методисти, книгознавці ретельно вивчають змістове, науково-методичне, психолого-педагогічне наповнення підручників; системи конкурсного відбору та оцінювання підручників. У цьому контексті варто згадати праці М. Арцишевської та Р. Арцишевського; О. Афоніна, Г. Касьянова і Т. Харламової; В. Бейлінсона, В. Войтова і О. Овчарук; Д. Зуєва, Т. Лукіної, О. Ляшенко, О. Савченко. Проблеми культури видання українських підручників присвячено роботи М. Женченко, Н. Зелінської, Н. Зубко, Л. Кулібаби, П. Майдаченка, Я. Приходи та ін. Однак у науковій літературі недостатньо системних досліджень дизайн-концепції підручників у контексті формування парадигми національної ідентичності та ефективної освітньої комунікації.

Матеріалом для дослідження стали 32 підручники для 1 класу НУШ, розміщені в електронній бібліотеці Інституту модернізації змісту освіти, зокрема: 10 підручників «Математика», 7 підручників «Мистецтво», 6 підручників «Українська мова. Буквар» (у двох частинах) і 9 підручників «Я досліджую світ» (у двох частинах), а також три підручники «Українська мова та читання» для 2 класу, проаналізовані у межах здійснення дизайнерської експертизи під час конкурсного відбору проектів підручників для 2 класу у січні-лютому 2019 р.

Наголосимо, що метою дослідження було виявлення проблемних аспектів і створення методичних порад для видавців, а не критика окремих видавців чи авторів, тому приклади наведено без згадування конкретних підручників, а на всіх рисунках видалено прізвища авторів і назви видавництва.

Теоретичним підґрунтям дослідження є нормативні документи Міністерства освіти і науки України: Концепція Нової української школи [1], Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018 (у 1 класах), «Інструктивно-методичні матеріали для проведення експертами експертиз електронних версій проектів підручників» [2] та «Орієнтовний опис критеріїв оцінювання електронних версій проектів підручників для 2 класів закладів загальної середньої освіти» (науково-методична експертиза)».

Виклад основного матеріалу

Відповідно до Інструктивно-методичних матеріалів для проведення експертами експертиз електронних версій проектів підручників «дизайнерські вимоги до підручників стосуються художнього оформлення, верстки, якості

ілюстративного матеріалу тощо» [2, с. 15]. Художнє оформлення підручника «полягає в раціональній, логічно чіткій і образно-виразній архітектоніці книги. Воно має забезпечувати внутрішню єдність видання як художньо-поліграфічного твору мистецтва, гармонійне сприйняття зорових образів разом з друкованим словом» [2, с. 15]. На жаль, у сучасних підручниках для НУШ ці вимоги не завжди дотримано.

Найпоширенішими проблемами дизайну підручників для першого класу НУШ є наступні.

1. *Вимоги композиційної єдності між обкладинкою і титульним аркушем не дотримано.* У багатьох проаналізованих підручниках обкладинка і титульний аркуш «живуть різним життям»: назву підручника виконано різними шрифтами, композиційне розташування елементів відрізняється (рис. 1).

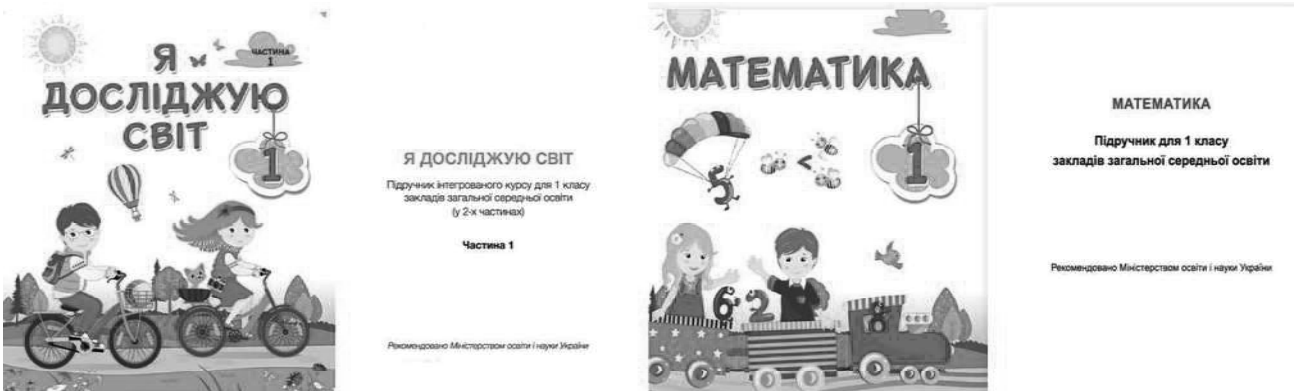

Рисунок 1 – Не дотримано вимоги композиційної єдності

2. *Дві частини підручника мають ідентичне оформлення.* Якщо підручник випущено у двох частинах варто виконувати кожен частину в єдиному стилі, але з різними зображувальними чи декоративними елементами. Порівняймо оформлення обкладинок на рис. 2. У прикладі справа перша і друга частини підручників об'єднані спільною композицією, проте мають різну кольорову гаму та різні зображення, що сприяє успішному орієнтуванню учнів у навчальному матеріалі, мотивує переходити до наступної частини в процесі навчання.

Рисунок 2 – Ідентичне оформлення

3. *Умовні позначення не сучасні, перевантажені елементами, не завжди зрозумілі, не сприяють побудові в учнів візуального асоціативного ряду (рис. 3).*

Умовні позначення:

? — поміркуй,
виконай завдання

— послухай
(прочитай)

— попрацюй у парі

— досліди

— попрацюй у групі

— пограй у гру

— електронний додаток

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

— робота в парах;

— кругові вирази;

3. — творчі завдання;

— порівняй;

— виконай з допомогою лічильного матеріалу;

— початок уроку (в останньому розділі).

Рисунок 3 – Умовні позначення

4. *Образи учнів (одяг, зовнішність, іграшки) застарілі, не відповідають сучасним реаліям розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (рис. 4).*

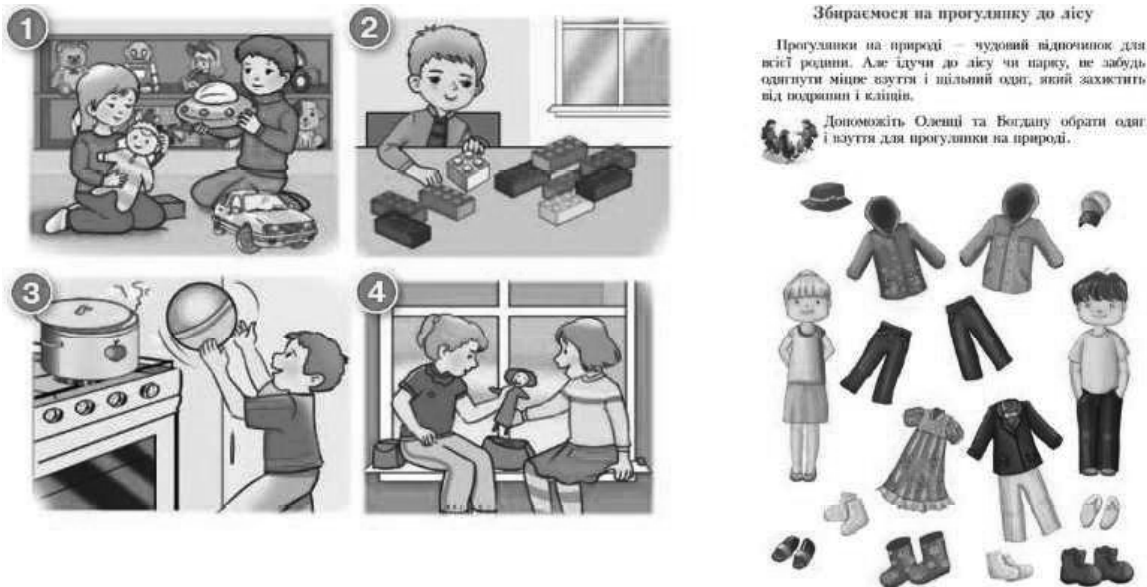

Рисунок 4 – Образи учнів

5. *Сторінки перевантажені візуальними елементами, які ускладнюють сприйняття основного тексту першокласниками (рис. 5).*

Рисунок 5 – Візуальні елементи

Описані проблеми дизайн-концепції підручників для 1 класу НУШ було обговорено з видавцями, які працювали над підручниками для другого класу НУШ, під час майстер-класів на Всеукраїнському науково-практичному семінарі «Новий підручник для Нової української школи: вимоги, критерії оцінювання, оформлення», організованому Інститутом модернізації змісту освіти 22 листопада 2018 р. Проте, у проаналізованих проектах підручників з української мови та читання для 2 класу НУШ виявлено аналогічні вади, зокрема:

- обкладинка лише частково відтворює зміст навчального предмету, композиція зображень не збалансована, деякі складники композиції є недоречними, а певні візуальні образи застарілими;
- інфографіка (умовні позначення) виглядає не сучасно, знаки мають занадто дрібні елементи;
- використання декоративних елементів у колонтитулах і колонцифрах відволікають увагу учнів від сприйняття основного тексту;
- текст змісту виглядає монотонно і нецікаво (чорним кольором, без ілюстрацій), що не вмотивує учнів до активного використання змісту як елементу апарату орієнтування.

Список літератури

1. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р від 14 грудня 2016 р. // Кабінет міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>).
2. Про затвердження інструктивно-методичних матеріалів для проведення експертами експертиз електронних версій проектів підручників: Наказ Міністерства освіти і науки України № 1183 від 02.11.2018 // Міністерство освіти та науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-instruktivno-metodichnih-materialiv-dlya-provedennya-ekspertami-ekspertiz-elektronnih-versij-proektiv-pidruchnikiv>.